

Osmanlı Toplumunda Bayramlar Ve Özel Günler2

Bölüm Rumlarin Bayramlari Öz

– Sami Biber · 02 Aralık 2021

OSMANLI TOPLUMUNDA BAYRAMLAR VE ÖZEL GÜNLER—2. BÖLÜM: RUMLARIN BAYRAMLARI-ÖZEL GÜNLERİ

1- APOKEFALİSTU İOANNU GÜNÜ: Hıristiyan Rumlarca 29 Ağustosta bir anma yapılır. Bu anma Hıristiyan inancına göre Hz. Yahya'nın (Vaftizci Yahya derler) öldürüldüğü gündür.

Hıristiyan inancına göre Vaftizci Yahya insanlara Hz. İsa'nın geleceğini haber vermiş bir peygamberdir. İnsanları Şeria ırmağında suyla vaftiz ettiği için " Vaftizci" Diye anılır.

Peki Hz. Yahya neden öldürülmüştür?

Hıristiyan inancına göre İsrailoğulları kırıllarından Herod Agrippa kız kardeşiyle evlenmek ister. Hz. Yahya ise bu nikahın haram ve geçersiz olduğunu söyler. Bunun üzerine Herod tarafından kafası kestrilerek idam edilir.

Rumlar işte bu günü 29 Ağustos'ta anarlardı ve o gün asla kırmızı renkli bir elbise giymezlerdi.

2- APOKRİES : Bu aslında bir karnavaldır ve bu karnavalın kökleri ta mitolojik tanrılara kadar uzanır. Mitolojik dönemlerde Şarap Tanrısı Diyonizos'a bağlılığı ifade etmek için 40 gün boyunca et ve hayvansal ürünlerin yenmediği bu gün daha sonra Hıristiyan inancına dönüştürülmüş ve Şubat Ayı içerisinde üç hafta et ve hayvansal ürün yememek suretiyle kendilerince bir nevi oruç tutmuşlardır Hıristiyan Rumlar. Bu bayram 19. Yüzyıldan itibaren tamamen festivale dönüştürülmüştür.

Ancak bu günü karnaval havası dışında ciddi bir şekilde kutlayanlar da vardır ve buna TESSERAKOSTİ adı verilir.

İlk gün hiçbir şey yenmez. Sonraki 3 hafta boyunca hayvansal gıda alınmaz. Son haftasında sadece haşlama sebzeler yenir. Paskalya günü ise "magirica" adı verilen sakatat çorbası pişirilir.

3- AYİA EFİMİA GÜNÜ (YORTUSU): Ayia Efmia ismi eminim Kadıköy'ü bilenlerin hiç yabancıları değildir zira orada bu isimle bir kilise vardır.

Bu kiliseye adının veren Efmia oldukça varlıklı bir ailenin kızı olarak 200'lü yılların sonlarında Kadıköy'de doğar ve o yıllarda henüz Hıristiyanlık Roma İmparatorluğu tarafından kabul edilen bir

din olmamasına rağmen Hıristiyan olur. İşte bu sebeple Efimia önce işkence görür daha sonra da yakılarak öldürülür. (303 yılında)

330 Yılında İmparator olan I. Kosntantin Hıristiyanlığı kabul edip Roma İmparatorluğunun resmi dini yapar ve Efimia'nın cesedini bulup mumyalatır. Ayrıca Efimia'nın isminin başına bir "Aya" yani "Azize " ilave edilir. Ve tabii ki adına bir de kilise yaptırılır. (Kadıköy'deki Ayia Efimia Kilisesi eğer I. Konstantin'in yaptırdığı kilise olarak varlığını bugüne kadar getirmişse çok rahatlıkla Hıristiyanlığın ilk kilisesi diyebiliriz. Ayrıca Ayasofya'dan 250 sene kadar önce yapılmış olmasını da dikkatlerinize sunarım. Ayrıca Hıristiyanlığın meşhur konsillerinden Kalkhedon (Kadıköy) Konsili de bu kilisede yapılmıştır.)

Ayia Efimia'nın mumyası İstanbul Fener Patrikhanesinde olup 11 Temmuz günü ziyarete açılır. Bu ziyarete katılanlara iğne dağıtılır.

4- AYIA THEKLA YORTUSU: Ayia Thekla 17 Yaşında bir genç kız olarak Hıristiyanlığı kabul etmiş ve dini uğruna çektiği çileler sonunda Mersin'de bir mağaraya gizlenmiştir. Hıristiyanlık resmi din ilan edilene kadar onun Mersin'de saklandığı ve kaybolduğu mağara bir ibadet yeri olmuştur. Daha sonra adına Kıbrıs'ta bir kilise yapılmış olan Ayia Thekla adına her yılın 24 Eylülünde bir yortu düzenlenmiştir. Bu yortu Osmanlı döneminde özellikle Büyükadadaki Manastır'da kutlanmıştır.

5- AYIA STEFANOS YORTUSU: Ayia Stefanos ismi de aslında çok bildiğimiz bir isimdir. İki kelimeyi birleştirin. Ne oldu? Ayestefanos... Ayestefanos Antlaşması... Nerede yapılmıştı bu antlaşma? Bugün Yeşilköy 1878'de Ayestefanos dediğimiz ilçede...

Peki kim bu Ayia Stefanos?

Ayia Stefanos aslında bir Musevi hahamı olarak Kudüs'te yaşıyordu. Ancak Hz. İsa'nın zuhur etmesiyle onunla tanıştı ve ona iman etti. Bu sebeple de Hz. İsa'dan bir süre sonra Yahudilerce taşlanarak öldürüldü. Dolayısıyla da Hıristiyanlığın ilk şehidi olarak kabul edilir ve sevgi duyulur. Adına pek çok kilise yapılmıştır ki Yeşilköy'deki Ayia Stefanos Kiliseside bunlardan biridir.

Ayia Stefanos Yortusu her yılın 27 Aralık günü yapılır.

6- EPIFANİ BAYRAMI: Epifani aslında Hıristiyanlığın tüm mezheplerince kutlanan bir bayramdır ancak madem ki Ortodoks Hıristiyan olan Rumlardan bahsediyoruz o halde Rumlar neyi kutluyorlar bu bayramda?

Rumlar Epifani adını verdikleri bu bayramda Hz. İsa'nın vaftiz olmasını ve ikinci sıfatı olan

(Tanrının oğlu) sıfatını almasını kutlarlar. Her yıl 6 Ocak'ta kutlanan bu bayramda Hz. Ademden başlayarak Hz. İsa'nın sülalesi- doğumu- doğudan gelen üç müneccimin ziyareti- Yahudiye kralı Hirodes'in emriyle Beyt'ül Lahimde 140.000 bebeğin katledilmesi- Hz. İsa'nın sünneti anılır. (Bayramın kutlanmasının en önemli sebebi bebek Hz. İsa'yı ziyaret eden üç müneccim olayıdır.)

7- HRISTUGENNA: Bu da aslında çok bildiğimiz bir bayramdır ama bizler bunu Noel olarak biliriz.

Bu bayram ne zaman kutlanır ve Rumlar bu bayramda ne yaparlar?

Bu bayram Rumlar tarafından 25 Aralık 'ta kutlanır . Bir akşam öncesi çocuklar ev ev dolaşırlar. Sabah erken kiliseye gidilir, öğlen yakın akrabalarla yemek yenir. Çam ağaçları süslenir ve altlarına hediyeler bırakılır.

8-PASKALYA BAYRAMI: Bu da yabancı olmadığı bir bayramdır.

Hıristiyan inancına göre Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği hafta kutlanan bir bayramdır. Tabii ki kutlanan şey Hz. İsa'nın çarmıha gerilişi değil tekrar dirilişidir. Bu günde Cuma günü perhiz yapılır ve hayvansal besinler alınmaz. Cumartesi gecesi tam geceyarısı kiliselerde mumlar yakılır ve diriliş kutlanır. Aynı gece paskalya yumurtaları, ertesi Pazar günü de paskalya çörekleri yenir.

Bazen günleri değişse de genelde 27 Mart'ta kutlanmaya başlanır.

Çok çok çocukken ikamet ettiğimiz Fener semtinde (Patrikhanenin bulunduğu semt) Rum komşularımızın bizlerde ikram ettikleri paskalyalardan yediğimi hayal meyal da olsa hatırlıyorum.)

9- METAMORFOSES: 6 Ağustos Günü kutlanır. Hıristiyan inancına göre Hz. İsa'nın göğe alınış günüdür.

10- PROTOHRİNA : 1 Ocak Günü kutlanır.

Bu gün Hazret-i İsa'nın sünneti kutlanır. Bir akşam önce çocuklar şarkılar söyleyerek komşuları ziyaret eder ve hediye toplarlar. Akşam yemeğinde hindi yenir. Evde ve iş yerinde bereket getirmesi için nar kırılır, sakızlı yılbaşı pidesi pişirilir.

11- TA FOTA: Epifani Bayramı ile birlikte kutlanır. O bakımdan da iki bayram birbirine çok karıştırılır.

Türkiye'de en bilinen Rum bayramlarından biridir zira bu bayramda Boğaz'da(Veya Haliç'te), bir

papazın(Genellikle Patrik'in) suya attığı haçı çıkarmak için cemaatten gençler Boğaz'ın (veya Haliç'in) soğuk sularına atlarlar. Haçı bulup kıyıya getiren genç, ucunda haç olan altın zincirle ödüllendirilir.

12- TON PSİHON: Rumların mezarlık ziyaretleri için ayırdıkları günlerdir. Şubat ayı boyunca mezarlık ziyareti yapan Rumlar bu günlerde Koliva adı verdikleri cevizli bir helva yaparak hem kendileri yer hem de konu komşuya dağıtırlar.

13-VAYİON : Rumların Nisan Ayı içerisinde kutladıkları bir gündür. Bu günde Hıristiyan Rumlar Hz. İsa'nın Kudüs'e girerken zeytin ve mersin dalları ile karşılanışını kutlarlar.

14- ZODOHU PİĞİS: Bu aslında halen İstanbul- Silivrikapı'da ve bizlerin " Balıklı Ayazma " Diye bildiğimiz bir kilisedir. Bu arada belirtelim İstanbul'da böyle içinde ayazma yani su kaynağı (Kutsal su) bulunan pek çok kilise vardır. Peki bir bayram ya da özel günle ne ilgisi var bunun? Az sonra açıklayacağım.

Ayazma ve kilisenin ilk defa 5.yüzyılda imparator I.Leon tarafından inşa ettirildiği kabul edilir. Kaynaklara göre henüz sıradan bir genç olan Leon bir yaz günü bu çevrede dolaşırken kendisini gölge bir yerde su içmeye götürmesini isteyen ihtiyar,kör bir adama rastlar.Çevrede su kaynağı göremeyen Leon'a ilahi bir ses su kaynağını tarif eder. İlahi ses bu su ile yüzlerini yıkamaları durumunda kör adamın gözlerinin açılacağını ve kendisinin de imparator olacağını söyler.Yüzlerini yıkarlar, mucizevi bir şekilde körün gözleri açılınca Leon orduya yazılır. Genaralliğe kadar yükselir. Sonuçta 457 tarihinde imparatorluk taçını giyer.

Buraya kilise yapılır ama zamanla yok olur bu kilise. Lakin ayazma bilinmektedir. Sultan II. Mahmut'un 1833 Tarihli fermanı ile ayazmanın olduğu yere günümüzdeki kilise yaptırılır.

Rumlar her yılın Nisan veya Mayıs aylarında Patrik'in belirlediği bir günde bu kiliseye gelirler. Çünkü buradaki ayazmanın yani kutsal suyun yüzde iyileşmeyen yaralara derin sivilcelere ve lekelere iyi geldiğine inanıldığı gibi gözleri şaşı olanlar bu suyu gözlerine sürdüklerinde iyileşiyorlarmış. Hatta görme kaybı olanlar bile... İşte o sebeptendir ki bu kilise Nisan- Mayıs aylarında sadece Hıristiyan Rumların değil aynı zamanda Müslüman Türklerin ve diğer din mensuplarının da akınına uğruyor. (Günümüzde hâlâ devam ediyor bu ünü.)

Ermenilerin bayramları ve özel günleri ile devam edeceğiz.